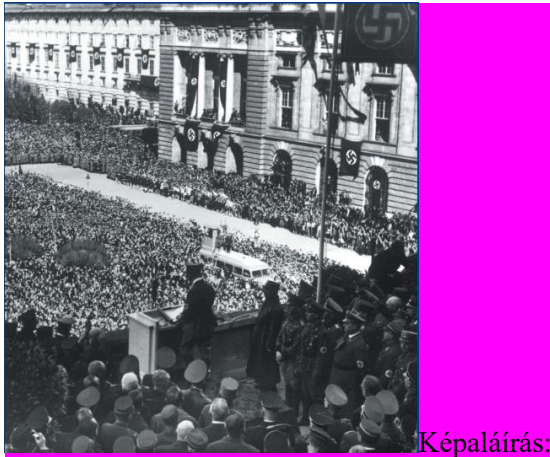

Bécs 1938 márciusában

Képalírás:

Adolf Hitler „Anschluss-beszéde” a Neue Hofburg oszlopos erkélyéről, a bécsi Heldenplatz-on, több százezer éljenző osztrák előtt, 1938. március 15.

Ausztria visszacsatolása a nemzetiszocialista Németországhoz

Amikor 1938. március 11-éről 12-ére virradó éjjel a Wehrmacht egységei átlélik az államhatárt, az osztrák nemzetiszocialisták már megszerezték az országban a hatalmat.

Az azt megelőző hetekben Adolf Hitler masszív nyomást fejtett ki az országra. Kurt Schuschnigg szövetségi kancellár kénytelen az illegális osztrák NSDAP egyik vezető képviselőjét belügy- és biztonsági miniszternek kinevezni. Az osztrák nemzetiszocialisták innentől fogva erőteljesebben provokálnak olyan felvonulásokkal, melyeken a résztvevők az Ausztriában betiltott náci szimbólumokat nyíltan provokatív módon hordják. 1938. március 9-én a kancellár előre menekül, és egy Ausztria függetlenségéről szóló népszavazás megtartását jelenti be. Röplapokkal és plakátokkal hívják fel a lakosság figyelmét az Ausztria melletti voksra, az utcákon Ausztriát éltető jelszavakat látni-hallani. Az összes politikai irányzat Hitler-ellenzői és különösképpen az osztrák zsidóság reményt merít, és közösen tüntetnek a küszöbön álló, náci Németországhoz való „Anschluss” ellen.

Március 11-én, 10:00 órakor Schuschnigg ultimátumot kap a berlini birodalmi kancelláriából. Hitler a népszavazás azonnali elhalasztását követeli, különben bevonul a Wehrmacht. Néhány órával később befut a második ultimátum, amely Schuschnigg lemondását tartalmazza. Az osztrák kancellár visszalép. 18:14-kor a rádióban kihirdetik a népszavazás lemondását. Az Ausztria melletti tüntetők feladják, ettől fogva az utca a nemzetiszocialistáké. Bécsben terror uralkodik. Náci verőlegények erőszakkal lépnek fel a nemzetiszocializmus ellenségeivel, valamint a zsidó lakossággal szemben.

Képaláírás:

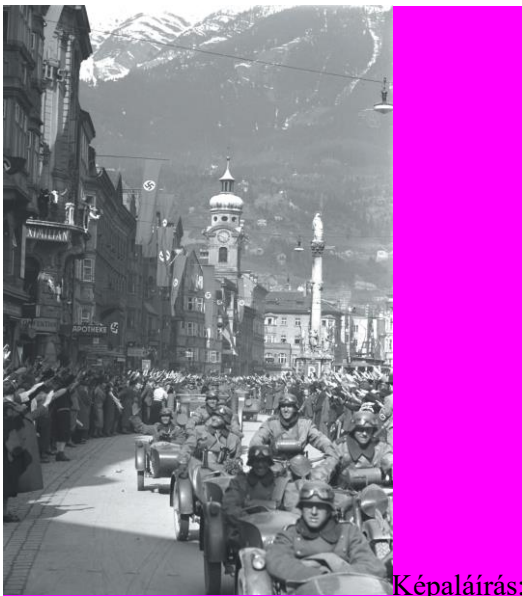
1938. március 15: SS-sorfal lelkes tömeg előtt a bécsi belvárosban

19:47-kor Schuschnigg rádióbeszédben jelenti be lemondását. Órákon át tartó tárgyalások után Wilhelm Miklas köztársasági elnök valamennyivel éjfél előtt beleegyezik a nemzetiszocialista Arthur Seyß-Inquart kancellárrá való kinevezéséhez. Bár már hatalmon vannak a nemzetiszocialisták és Hitler követeléseinek is eleget tettek, március 12-én, a reggeli órákban német csapatok lépik át a határt. „Mindennek vége. Ausztriának annyi. Hitler mindent meghódít. [...] Az ördög uralkodik”, jegyzi fel az író, Hilde Spiel kétségbeesetten naplójába, londoni száműzetésében.

„Ezen az estén kitört a pokol. Az alvilág kitérte kapuit [...] Folytonos velőtrázó, embertelen, hisztérikus sikoltozás töltötte meg a levegőt, férfi és női torkokból, amely napokon s éjjeleken keresztül tovazengett. És minden ember elvesztette az arcát, torz grimaszra hasonlított: kik félelmükben, kik hazugságban, kik vad, gyűlölettel teljes diadalban.”

Az író, Carl Zuckmayer (1896-1977) Hitler 1933-as hatalomátvétele után kénytelen Németországot elhagyni és Ausztriába megy. 1938. március 15-én Svájcban keresztül az Egyesült Államokba menekül.

Carl Zuckmayer, Gesammelte Werke in Einzelbänden (Összegyűjtött művei): Als wär's ein Stück von mir. Horen der Freundschaft (Mintha belőlem volna egy darab. A barátság órái), Frankfurt am Main 1997, 84. o.

Képaláírás:

Éljenző tömeg 1938. március 12-én a Wehrmacht innsbruck-i bevonulásakor

Antiszemita atrocitások

„A második kerületben laktunk, a Krummbaumgasse-ban. Az volt a vallásos zsidók központja. [...] Kiterelték az embereket a lakásaikból, majd vödörrel, seprűkkel és súrolókefékkel kellett ledörzsölniük az utakról a mankós kereszteteket. [...] A bémészködők kurjongattak, de nem hagyták annyiban, oda-odarúgtak és ráborították az emberekre a vizes vödört. Az nem csak víz volt, hanem lúgos víz, tehát mart, máskülönben nem szedte volna le az olajfestéket.”

Otto Vogel [álnév], Galíciából származó haszid zsidó család fia, 1939-ben Belgiumon keresztül Franciaországba menekült, ahonnan Auschwitzba deportálták. Családjából egyedül ő élt túl.

Az Osztrák Ellenállás Dokumentációs Archívumából (kiadó), Jüdische Schicksale (Zsidó sorsok), Bécs 1993, 160. o.

Képaláírás:

Közvetlenül az „Anschluss” után kezdetét veszi a zsidó lakossággal szembeni brutális fellépés. Nemzetiszocialisták és a Hitlerjugend tagjai őrkdnek egy úgynevezett „takarító csapat” („Reibpartie”) felett, a háttérben bémészködők tömege. 1938 márciusa, Bécs 2. ker., Heinestraße/Zirkusgasse sarka.

„Anschluss”-pogromok, mint az antiszemita radikalizáció motorja

Képaláírás:

A megalázás képei: egy zsidó nőt arra kényszerítenek, hogy egy kefe segítségével Ausztria-párti jelszavakat tisztítson le az utcáról. Ezeket a megaláztatásokat cinikusan „takarító csapatoknak” hívták. 1938 márciusa, Bécs 2. ker., Novaragasse / Weintraubengasse sarka.

1938. március 11-ének esti óráiban indul a zsidó lakosság elleni terror a nemzetiszocialista hatalomátvétellel Ausztriában. Még mielőtt a náci rezsim zsidóellenes intézkedései hatályba léptek volna Bécsben, a városban élő zsidók pogromszerű támadásoknak, megalázásoknak és kegyetlen bánásmódnak voltak kitéve. A hírhedt „takarító csapatok” keretében arra kényszerítik őket, hogy mindenki szeme láttára tisztítsák meg a város utcáit maró lúggal a Dollfuß-Schuschnigg-diktatúra független Ausztriát követelő jelszavaitól. A minden korosztályt képviselő, számtalan bábáskodó nyílt kárörömmel járult hozzá az eseményhez. Az erőszakos bécsi kihágások az antiszemitizmus radikalizációjához, valamint a náci rezsim zsidógyűlölő intézkedéseinek szigorításaihoz vezettek a Német Birodalom teljes területén. Joseph Goebbels a bécsi mintára 1938-ban, a „Júniusi Akció” keretén belül Berlinben is rendezett meg zavargásokat, melyek a zsidó lakosság ellen irányultak. De csupán az 1938. évi novemberi pogromok után váltak ugyanolyan brutálissá az eljárások a „Régi Birodalomban”, mint Ausztriában.

Ausztria az „Anschluss” után a nemzetiszocializmus antiszemita politikájának kísérleti területévé vált. Zsidó üzletek kifosztása, bojkottra felhívó antiszemita firkák már az NSDAP hivatalos „zsidó bojkottja” előtt is elkezdődtek. Napirenden álltak a „vad arizálások”, vagyis zsidó üzletek és üzemek náci hatóságok általi, engedély nélküli kisajátítása. Munkahelyeikről elbocsátották, majd a hivatásuk gyakorlásától is eltiltották a zsidókat, bérleti szerződéseiket felmondták. 1938 májusától a zsidó gyerekeknek el kellett hagyniuk a közoktatási intézményeket. Birodalmi szinten ez a rendelkezés csak az 1938. évi novemberi pogromok után lépett életbe.

Antiszemita sajtóbeszámoló egy úgynevezett „takarító csapatról” a Bécs melletti Badenben

A *Wienerwald-Rundschau* című újság beszámolója, 1938. április 10. (részlet)

„Zsidók 'patrióta' mocskot takarítanak el. Szombaton elmentek a Zimmer, Eisen, Steinsberg, Breuer, Smetana és Baumsteiger nevű zsidókért és vödörrel, kefékkel, lúgos oldattal felszerelve munkára fogták őket, a Pfarrplatz, a Frauengasse és a Vöslauerstraße aszfaltjáról eltüntetni a patr.[ióta] mocskot. Több százán nézték végig a műsort, még a forgalom is megakadt egy időre. Sajnos volt köztük néhány keresztény is, aki együttérzést mutatott.”

Képalírás:

Arra kényszerítettek zsidókat, hogy egy független Ausztria nevében megfogalmazott, „patrióta” jelszavakat takarítsanak el az utcáról. Baden, Bécs mellett, 1938. április

A zsidó közösség vezetésének letartóztatása

Képalírás:

Razzia a Bécsi Izraelita Hitközségben, 1938. március 18-án. Josef Löwenherz, a Hitközség vezérigazgatója mellett a két SS-katona, Herbert Hagen és Adolf Eichmann, Bécs 1. ker., a Bécsi Izraelita Hitközség főépületében, Seitenstettengasse 2-4

1938. március 18.: SS-razzia a Bécsi Izraelita Hitközségben

„Péntek reggel 9 óra. Megszállták [...] az épületet. Átkutatták az egyes irodahelyiségeket, belenéztek az íróasztalokba, aktákba [...] 10 órától már nem élt a telefonvonalunk, a házi telefont lefoglalta az SS. Halk pletyka formájában eljutott hozzánk, hogy az elnökség és az irodai vezetés tagjai a lehető legszigorúbb megfigyelés alatt állnak, sőt, egy részüket már le is tartóztatták. 12 óra körül kaptuk meg a kiürítési felszólítást.”

Rosa Rachel Schwarz, a Bécsi Izraelita Hitközség gondozási részlegének vezetője az 1938. március 18-ai razzjáról.

A Hitler alatti Bécsi Hitközség szociális munkájáról.

Képaláírás:

Az SS és az SD tagjai a razzia előtt a belügyminisztérium udvarán gyülekeznek. Adolf Eichmann, jobbra az előtérben, SS-egyenruhában, a kamerába néz, Fényképész: Friedrich Franz Bauer

Az „Anschluss” után néhány nappal SS-Sturmbannführer Herbert Hagen, a berlini SS Biztonsági Szolgálatának (SD) „II/112: zsidóügyi részlegének” vezetője és munkatársa, Adolf Eichmann érkezett Bécsbe.

1938. március 18-án az SD Hagen és Eichmann vezetése alatt razziát hajt végre a Bécsi Izraelita Hitközségben. Elnökét, Desider Friedmann (1880-1944 Auschwitz) és vezérigazgatóját, Josef Löwenherz-et (1884-1960) letartóztatják, Friedmann a dachau-i lágerbe viszik. A hitközséget bezárják.

Képaláírás:

Az 1938. március 18-án végrehajtott razziáról készített antiszemita, náci propagandafénykép: A zsidó közösség egyik tagja fegyveres SS-katonák előtt áll a Bécsi Hitközség főépülete bejáratánál, Bécs, 1. ker., Seitenstettengasse 2-4

A Hitközség Adolf Eichmann ellenőrzése alatt

1938. május 2-án újranyitják a Bécsi Hitközséget – az SS és különösképpen Adolf Eichmann szigorú ellenőrzése mellett. A szabadlábra helyezett Löwenherz vezérigazgatót nevezi ki az intézmény élére.

Eichmann utasítására a Hitközség legfontosabb feladata mostantól abból áll, hogy minél több tagnak biztosítsa a kiutazást. Löwenherz több nemzetközi zsidó segélyszervezettel is kapcsolatba lép, melyek anyagi támogatást biztosítanak a kényszerű emigrációhoz. Az American Joint Distribution Committee (Joint) és a Central British Fund for German Jewry (CBF) jelentős összegeket adományoz. A hitközség átoktatási kurzusokat szervez és több mint 118 000 kivándorlásra hajlandó személyből álló katalógust készít. Segítséget nyújt szegényebbeknek a vízumok, érkezési díjak és hajóutak árának előteremtésében.

Az Izraelita Hitközség kivándorlási katalógusába több mint 118 000 személy regisztrált.